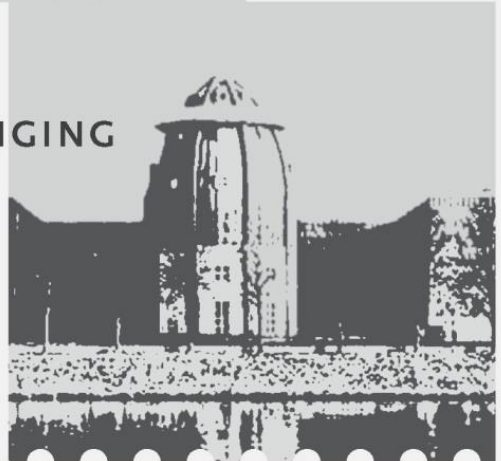

MOSAPHIL

Verenigingsblad van de
PHILATELISTENVERENIGING
ZUID-LIMBURG te
Maastricht

PHILATELISTENVERENIGING ZUID-LIMBURG

Koninklijk erkend

Opgericht 19 december 1921

Ingeschreven Kamer van Koophandel te Maastricht nr. 40203374

Bestuur:

Voorzitter:	Dhr. B.J. Witter Email: bjwitter@solcon.nl	043-4502126
Penningmeester:	Dhr. H.J.M. Graat Email: graat@home.nl	043-3478801
Secretaris:	Dhr. C.L.M. Janssen Christinastraat 25, 6267 AS Cadier en Keer Email: bert-janssen@hetnet.nl	043-4071499
Bestuurslid:	Dhr. M.B.E. Smeets Email: maartensmeets@planet.nl	043-3213744
Rondzend com.:	Dhr. M.M.J Rosier Email: rosiermath@gmail.com	043-3612822
Veilingmeesters:	Dhr. J. Vinck Email: joopvinck@planet.nl Dhr. F. Vinck	043-3616447 043-3615798

www.philatelisten-zl.nl

ING 1031165

t.n.v. Filatelistenvereniging Zuid-Limburg te Maastricht

IBAN: NL25INGB0001031165

BIC: INGBNL2A

Verenigingslokaal: De grote zaal in het wijkcombinatiegebouw

LA BELLETTSA

Kardinaal van Rossumplein 99

6221 SZ Maastricht

Bijeenkomsten 1^e en 3^e maandag van de maand
zaal open vanaf 1900 uur, aanvang bijeenkomst 19.30 uur.

Van de voorzitter

Het is alweer bijna 4 september als u dit leest, dan beginnen we weer te postzegelen in georganiseerd verband. Het is de eerste bijeenkomst voor het komende seizoen 2017-2018. Ik hoop u allen weer te zien en met u van gedachten te wisselen over de afgelopen periode. Mijn korte vakantie naar Engeland en Ierland is dan weer voorbij en hopelijk kan ik nog iets melden op filatelistisch gebied tijdens mijn vakantie. Op dit moment zijn we nog met de voorbereidingen bezig want er moet de nodige zorg geregeld worden voor onze paarden en andere huisdieren. Vakantie is nooit even gauw inpakken en wegwezen en daarna is er altijd het nodige blijven liggen wat weer ingehaald moet worden. Ondanks dat wij nu alle tijd aan ons zelf hebben is het niet vanzelfsprekend om zomaar voor een langere periode weg te gaan. Een paar dagen is meestal geen probleem maar echt vakantie..... Pfff. In de planning heb ik nog een bezoek aan de Multilaterale in Den Bosch staan. Gaan jullie ook, mogelijk ontmoeten we elkaar en kunnen we samen genieten van een Bossche bol bij de koffie. Tot ziens op 4 september.

Van het bestuur

Ondanks de financiële mogelijkheden die een nieuwtjesdienst voor de vereniging zou kunnen meebrengen is het niet gelukt om voldoende leden te vinden die belangstelling hiervoor hebben. Er hebben zich 2 leden gemeld voor deelname. Het bestuur heeft besloten hier niet verder mee door te gaan, de basis is onvoldoende aanwezig om de risico's, die er ook zijn, te lopen. Er komt geen nieuwtjesdienst binnen onze vereniging.

Zijn er leden die willen deelnemen aan "Mijn verzameling" ? Zoals u weet bent u dan in de gelegenheid andere leden kennis te laten nemen van uw (deel)verzameling en de beweegredenen om een bepaald gebied te verzamelen. Het

heeft de afgelopen periode tot aangename discussies geleid en we hebben al veel moois mogen bekijken. U kunt zich aanmelden bij een van de bestuursleden.

Van de redacteur

Beste lezers

Deze keer zullen er enkele meer technische onderwerpen besproken worden. Zoals het afweken van zelfklevende postzegels, de verschillende soorten vertandingen en enkele druktechnieken van postzegels. Niet direct de gezelligste leesstof maar wel interessant om hier kennis van te nemen bij het begin van een nieuw verenigingsjaar.

Ik wens jullie veel leesplezier,
Maarten Smeets red.

Afweken van zelfklevende postzegels (Tom Nieuwkamp)

Sommige zelfklevende postzegels kun je gewoon afweken. Maar voor de zelfklevende gom postzegels zou je wasbenzine moeten gebruiken.

Deze wasbenzine is te koop bij de drogisterij.

Hoe ga je tewerk?

1- zegel uitknippen bijna tegen de tanding.

- 2- Een klein bakje vullen met wasbenzine, dat zegels
onderwater liggen.
- 3- Gooi enkele zegels met beeld naar beneden erin
gedurende ongeveer enkele minuten rekening houden
van dikte waarop de zegel geplakt is, de zegels worden
hardbij afweken.
- 4- De gom is gelost toch blijft op de zegel en kleeft nog
wat, trek voorzichtig de zegel los van het papier en leg
ze op krant of vloepapier met de gomzijde bovenaan
laten drogen, wasbenzine verdampt vrij snel vanzelf.
- 5- Na een halve dag smeer je zo nodig de achterkant van
de zegel in met talk of babypoeder, zo neutraliseer je
de nog aanwezige lijm.
- 6- Wrijf met een propere doek overtollige talk weg op de
voor en achterkant, ergens tussen leggen om kreukvrij
te zijn.
- 7- LET OP: goede ventilatie – Rook niet – was je
handen nadat je de zegels hebt afgeweekt.

(Georges K.)

Vertanding

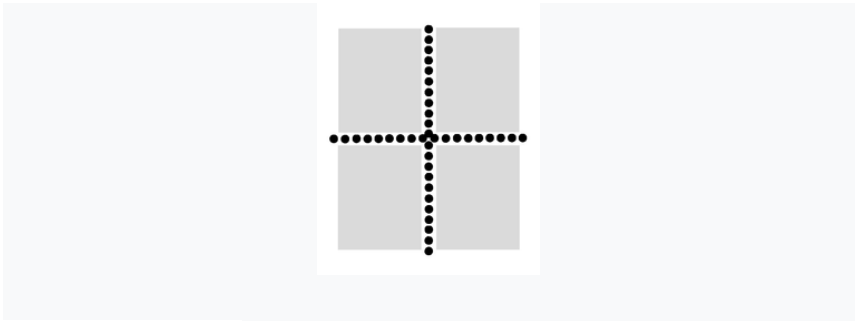
Bron : Wikipedia

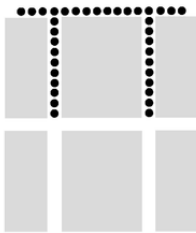
Voorbeeld van een postzegelvel met lijntanding

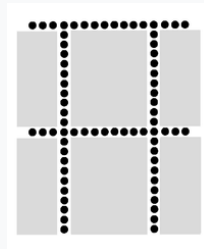
Lijntanding: eerste stap (horizontale perforatie)

Lijntanding: tweede stap (verticale perforatie)

Kamtanding: eerste slag

Kamtanding tweede slag.

Met **vertanding** wordt in de filatelie de perforatie van postzegels bedoeld. Deze is bedoeld om de zegels eenvoudig uit een vel te kunnen scheuren.

Geschiedenis

Voor het gebruik van perforatie werden de postzegels door een loketbeampte uit een vel geknipt. Dit nam tijd in beslag en leidde niet altijd tot een fraai resultaat, zeker niet wanneer er veel klanten stonden te wachten en het knippen snel moest gebeuren. De Ier Henry Archer (1806-1863) wordt algemeen beschouwd als de uitvinder van de perforatie bij postzegels. Hij verkocht zijn patent aan het Britse Ministerie van Financiën.^[1]

Vanaf ca. 1860 werden postzegels geperforeerd. De machines hiervoor werkten in de beginjaren niet altijd optimaal. We

onderscheiden de volgende soorten perforatie, afhankelijk van de toegepaste techniek:

- Lijntanding. Hierbij worden de horizontale en verticale rijen gaatjes afzonderlijk gemaakt, vaak door twee verschillende machines waardoor de tandingsmaat (het aantal gaatjes per 2 cm) in beide richtingen kan verschillen. Lijntanding is aan losse zegels meestal te herkennen aan de onregelmatige tanden op de hoeken van de zegels. Een ontbrekende hoektand is meestal geen gebrek, maar een gevolg van het productieproces.
- Kamtanding. Hierbij worden drie zijden van de zegel in een enkele slag geperforeerd met behulp van een kamvormig werktuig. Na iedere slag wordt het papier een zegel getransporteerd, waarna de volgende zegels worden geperforeerd.
- Raamtanding. Deze methode verschilt in zoverre van kamtanding dat alle zijden van de zegels in een enkele slag worden geperforeerd.
- Scheerperforatie. Hierbij worden de gaten met een wals als rliëf in het papier gedrukt, waarna een mes het overtollige papier afsnijdt. Deze techniek is de modernste.

Variëteiten

Men heeft in het verleden vaak met verschillende tandingen en technieken geëxperimenteerd. De tanding moet namelijk voldoende sterk zijn om de zegels bij normaal hanteren van de vellen niet spontaan los van elkaar te laten komen en tegelijkertijd voldoende zwak om de zegels met geringe kracht van elkaar los te scheuren zonder ze te beschadigen. Door alle experimenten zijn dezelfde zegels, meestal langlopende postzegels, vooral in de begintijd met verschillende tandingen vervaardigd. Een tandingmeter geeft uitsluitsel met welke variëteit men van doen heeft. Wanneer een tanding slechts voor een klein deel van de oplage is

gebruikt, kan een postzegel met de betreffende tanding aanzienlijk waardevoller zijn dan een zegel met een andere, meer voorkomende tanding.

Rollen en boekjes

Zegels uit rollen en postzegelboekjes hebben vaak een afwijkende tanding ten opzichte van de zegels die in vellen worden vervaardigd. Zo is voor een rol zegels tanding langs de randen overbodig en moeten de zegels bij grotere kracht van elkaar loskomen dan bij vellen het geval is. In 1924 kwam in Nederland een postzegelplakautomaat in de handel, waarvoor rollen benodigd waren. Deze rollen braken te vaak af, waarna de Nederlandse PTT de samenhang tussen de zegels versterkte door enkele pennen uit de perforatiemachine te nemen. Hiermee was de roltanding ontstaan. Men bleef tot midden jaren 30 roltandingzegels vervaardigen. Hierna maakte men de perforatiegaatjes kleiner, wat hetzelfde effect had als roltanding.

Bij de zegelrollen die in postzegelautomaten worden geplaatst, ontbreekt de tanding langs de randen. Men begon hiermee in de Verenigde Staten in 1910.

Bij postzegelboekjes ontbreekt de perforatie langs de randen van het boekje. Oudere Nederlandse automaatboekjes hebben vanwege het productieproces (de inhoud van de boekjes werd kopstaand naast elkaar gedrukt en daarna langs de perforatie losgescheurd of gesneden) vertanding aan 1 zijde, die voor het gebruik van het boekje overbodig lijkt. Voorbeeld van perforatie tussen twee zegels uit een rol.

Druktechnieken in onze hobby

Auteur: Hans van Oosterom, - Postzegelblog

Onze postzegels komen allemaal uit een drukkerij. In die drukkerijen worden diverse druktechnieken uitgevoerd. Hoe herkennen we die verschillende technieken.

In dit artikel wil ik u de basisregels laten zien. Elke techniek heeft een aantal heel eigen kenmerken. Het lijkt moeilijker dan het is om ze te herkennen.

Er zijn drie basistechnieken

(er zijn er meer maar het gaat om de basis.) Kijk in de catalogus en daar wordt in de omschrijving de techniek benoemd;

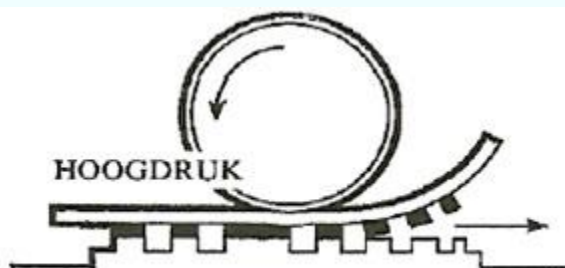
-Hoogdruk (Boekdruk) in de cat. Bdr

-Vlakdruk (Offset) in de cat. Off

-Diepdruk (Rasterdiepdruk) in de cat. Rdd

Ik beperk mij tot deze drie groepen. De drie groepen hebben hun naam te danken aan de drager waarop het beeld gebruikt is. Als we de drager van het beeld in hoogte nu eens 0 geven.

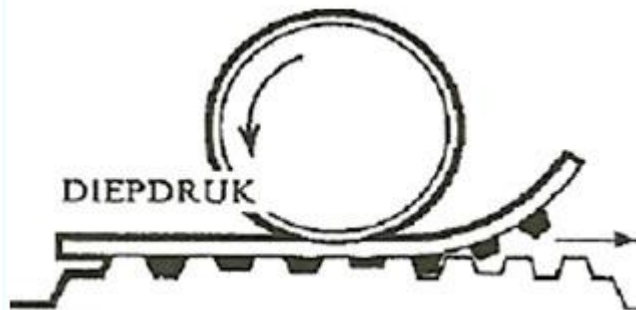
Boek/Hoogdruk Het beeld ligt dan; HOGER dan de drager

Vlakduk/Offset
VLAK met de
drager

Rasterdiepdruk DIEPER dan de drager

Dit zijn de drie principes voor de beelddrager. Ik zal per techniek de kenmerken aangeven.

Boekdruk = Hoogdruk

Het te drukken beeld ligt dus hoger dan de drager. Ja, dit is een van de oudste vormen van onze druktechniek. Laurens Janszoon Koster blijft voor ons DE uitvinder. Hij sneed een letter uit een boomschors en liet die vallen. Hé, de afdruk kon hij niet meer lezen. Het moest dus in spiegelbeeld, want hoogdruk is een directe druk. Maar er zijn wel een aantal zeer kenmerkende typeringen.

Een ander voorbeeld van hoogdruk. U heeft het vroeger op school wel eens gedaan Linoliumsnijden. Met een GUTS wegsnijden wat niet nodig was. Wat we wel wilden laten zien lag dus hoger dan de jute drager. Boekdruk; Let op de randen van een letter of een lijn. Door de enorme kracht wordt de inkt over de rand van het beeld geperst. In het

midden van de afdruk is dus minder inkt dan aan de randen. Dit noemen we Kraalrandjes.

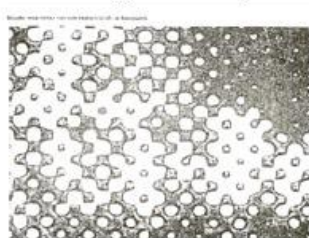
Hier hebben we het alleen nog over lijnafbeeldingen gehad. Om een foto weer te geven hebben we een raster nodig om de kleurwaarden te laten zien. Die kleurwaarden noemen we grijswaarden. Een raster is dan ook opgebouwd uit allemaal puntjes. Kleine puntjes voor de lichte plekken en grotere voor de waarde tot wel 100%. Is dus een volvlak.

Een zeer typerend beeld voor HOOGDRUK.

Linker afb. Kraalranden.

Rechter afb. Rasterpunten

Dit raster hebben we in verschillende variaties bestemd voor verschillende papier soorten. Kijken we b.v. naar een krantenfoto die zal meestal raster 24 zijn (24 rasterlijnen per centimeter), dus vrij grof.

En kijk dan eens naar een boek met schilderijen, daar zal het raster oplopen tot 135. Hoe gladder het papieroppervlak, hoe hoger de rasterwaarde kan. Onze 12 cent Kinderpostzegel van 1966 (nr. 875) is ook in twee waarden uit-gekomen.

Raster 80 en 90. Kijk maar eens goed. Raster 90 is al veel mooier, veel zachter. Een geoefend oog zou de verschillen met het blote oog zien. Ook in het raster zijn de kraalranden duidelijk te zien.

Offset = Vlakdruk

Het te drukken beeld ligt dus gelijk met de drager. Vlakdruk is eigenlijk een procedé van twee stoffen die elkaar haten. Namelijk WATER en VET. De voorloper van de vlakdruk is de Steendruk. Voor deze techniek gebruikte men een redelijk zacht poreuze steensoort. Een grote tegel werd

heel precies super glad geslepen. Het oppervlak van de steen moest egaal glad zijn. Simpel gezegd ging men nu met vetkrijt een tekening maken op de steen. Als de tekening helemaal klaar was kwam het grote moment voor een afdruk. Nu komen de haatgevoelens naar boven. De steen werd met een natte spons ingesmeerd. De poreuze steen nam dat vocht makkelijk op. Maar dat vetkrijt begon te schreeuwen en stootte dat vocht af. Daarna ging men met een inktroller met inkt over de steen. Het vette krijt accepteerde die vette inkt wel. Maar nu begon de vochtige steen te schreeuwen en stootte die de inkt af. Nu kon de steen in de pers gelegd worden om de afdruk te maken. En zo herhaalde deze actie zich voor elke afdruk. U snapt wel dat dit een zeer arbeidsintensieve methode was. Maar nu werd de Offsetdruk ontwikkeld. Maar het blijft Vlakdruk, het beeld ligt net zo hoog als de drager. Nu kon men met behulp van fotografie een beeldrager vervaardigen.

Van de afbeelding die we willen reproduceren wordt een foto genomen. Hierdoor ontstaat er een negatief, denk aan uw foto's uit uw jeugd. Een negatief is een transparante film met een lichtgevoelige laag er op. Als we een foto namen viel er licht op die laag, veel of weinig, als de film ontwikkeld werd ging die laag, waar licht gevallen was, verharden. Het niet belichte laagje werd er weer afgespoeld en zo ontstond een film met verschillende zwart waarden. Met dit negatief konden we weer verder werken. Offset werkt vanaf offsetplaten, aluminium platen waarvan het oppervlak enigszins ruw is gemaakt. Deze plaat krijgt ook weer een lichtgevoelige laag. Hierop wordt het negatief gelegd en de plaat wordt belicht. Door het transparante deel van de film gaat het licht nu die laag weer verharden. De plaat ontwikkelen en hij is klaar om te laten drukken (er zitten wel wat extra handelingen tussen maar die doen er nu niet toe). Net als de steen, nu met vocht en inkt bewerkt, door het opgeruwde oppervlak houden de blanke delen vocht vast.

Zie het verschil in kwaliteit. Strakke letters en mooie rasterpunten.

Rasterdiepdruk = Diepdruk

Het te drukken beeld licht dus verdiept in de drager.

In Diepdruk zijn diverse technieken;

-Gravures (koper, staal, e.d.)

-Etsen (meestal in koper)

-Rasterdiepdruk

Gravures, de naam zegt het al, er werd met een scherpe naald in het materiaal gekrast waardoor de tekening ontstond. Etsen, dit gebeurde door een koperen plaat van een waslaagje te voor zien. In die was werd ook weer met een scherpe naald de afbeelding getekend, voor donkere plekjes werden weer dwars krasjes gemaakt. Hierna werd de plaat in een bad met heel scherp zuur gelegd.

Het zuur kon zijn werk doen een laagje van de drager weg vreten. Het verschil tussen een gravure en ets is heel moeilijk voor een leek. Gravures zijn regelmatig gebruikt voor de zomerzegels.

Rasterdiepdruk is weer een heel ander procedé. Tot aan het vervaardigen van de drukvorm lijkt het op offset via fotografie en een lichtgevoelige plaat belichten is gelijk. Dan komt het verschil, de drukvorm gaat in een bad van zuur en laat de drager aanvreten. Zo ontstaat het verdiept liggende beeld. Waarom noemen ze het dan rasterdiepdruk?

Door een raster in het beeld aan te brengen ontstaan er allemaal bruggetjes. Zouden ze dat niet doen dan zou de rakel de grotere napjes leeg schrapen. Deze meestal koperen

plaat wordt om een cilinder gespannen. De geëtste cilinder wordt in een soort kuip gehangen die gevuld is met hele dunne inkt. Doordat de inkt zo dun is vloeit die in de napjes. Dan draait die cilinder langs een rakel die alle overtollige inkt er weer afschraapt. Hier doen die bruggetjes hun ondersteunende werk. De inkt werd vroeger verdund met alcohol dus de drukkerij moest heel goed geventileerd worden. Soms was er wel eens een storing in de afzuiging en moesten de persen gestopt worden omdat het te gevaarlijk was voor de drukkers. Die moesten even uitslapen.

Zie het verschil in kwaliteit. Hele rafelige letters en lijnen, dit komt door die rasterbruggetjes, ook de rasterpunten zijn heel anders van opbouw.

Dit zijn in grote lijnen de verschillen in de belangrijkste druktechnieken. Het is voor u een handleiding om nog eens anders tegen uw postzegels aan te kijken. Kijk bijvoorbeeld eens naar de serie Vliegende Duif. Deze serie is in twee druktechnieken uitgegeven. Rasterdiepdruk en Offset. Probeer nu in uw eigen verzameling eens te zoeken naar de beide technieken. (zie nr. 170
N.V.P.H. pag. 56 en tekst)

Kleurgebruik

Duif Offset

Duif rasterdiepdruk

(zwart/rood/blauw/geel). Door de rasterpuntjes per kleur net naast elkaar te plaatsen is het net of we een andere kleur zien. Blauw en geel vlak naast elkaar zien onze ogen dan als groen. Zetten we er dan een klein rood puntje naast dan zien onze ogen het weer als bruin. Ook kan er een groene vlek ontstaan in een bruin vlak. De rode kleur ontbreekt dan.

Aphapost

Bron: Gebruikte afbeelding afkomstig uit cat. N.V.P.H. en Mast.

Auteur: Hans van Oosterom

Soms zien we bijvoorbeeld een blauwe stip in een groen vlak, hoe kan dat nu? Het meeste drukwerk wordt vervaardigd in Full-colour, dat wil zeggen 4 primaire kleuren. Black, magenta, cyaan en yellow

